

عکس‌ها: ایرنا

ایران در انتظار اختلال استرس جمعی

بررسی تاثیر آسیب‌های جنگ بر روان مردم و احتمال پریشانی عاطفی در میان مردم ساکن ایران

سایرگروه‌ها آنها نسبت به بحران حساس‌ترند و خدماتی که در این شرایط دریافت می‌کند، باید متفاوت باشد. زنان سرپرست خانوار یا خودسرپرست هم نسبت به بحران حساس‌ترند؛ چون احساس تنهایی و ایزوله اجتماعی می‌کنند و نسبت به سایر گروه‌ها شبکه خویشاوندی و همسایگی کمتری دارند.»

کمال‌الدینی اضافه کرد که در مداخلات روانی و اجتماعی بیشتر به بحث روانشناسی و روانپزشکی بحران و مداخلات روانشناختی پرداخته و حمایت اجتماعی نادیده گرفته می‌شود: «در این بحران‌ها حمایت اجتماعی با حمایت روانی دچار همپوشانی و درنهایت نادیده گرفته می‌شود. حمایت اجتماعی مجموعه‌ای از اطلاعات و باورهایی است که فرد به آن می‌رسد و متوجه می‌شود که چقدر در جامعه، خانواده و دوستان حمایت می‌شود و شبکه روابط اجتماعی اطراف او چقدر گسترده است؟ آیا این شبکه‌های اجتماعی در شرایط بحران می‌توانند او را در درون خود حفظ کنند؟ تعداد افراد در شبکه‌های اطراف مهم نیست، مهم این است که بدانیم در زمان بحران به چند نفر می‌توانیم تکیه کنیم؟»

او این حمایت‌های اجتماعی را در سه سطح خرد (خانواده)، متوسط (مدرسه و محل کار) و کلان (مددکاران و روانشناسان اجتماع‌نگر) تعریف کرد: «هدف این حمایت‌های اجتماعی این است که دچار خودپنداره مثبت شویم و جامعه در شرایط بحران از هم نباشد. چقدر مردم برای رفع نیاز خود مشارکت می‌کنند و همبستگی اجتماعی وجود دارد؟ این‌ها از شاخص‌های مهم حمایت اجتماعی‌اند. نمونه آن هم زمان حمله موشکی اسرائیل بود که تعدادی از مردم سعی کردند به افراد تنها زنگ بزنند و به آنها بگویند که ما در کنارتان هستیم و می‌توانیم کنارشان باشیم. مردم باید در سطح کلان بدانند که چقدر می‌توانند به سیستم حمایتی وزارت بهداشت و درمان، هلال احمر و انجمن‌های مختلف در روزهای بحران اعتماد کنند.»

او درباره انواع حمایت‌های اجتماعی توضیح داد و حمایت احساسی و عاطفی، ابزاری و اطلاعاتی را بخشی از آنها معرفی کرد. به گفته کمال‌الدینی، کشوری که با بحران روبه‌رو می‌شود، باید سیستم اطلاعاتی منظم و پایدار داشته باشد که مردم در شرایط بحران به آن مراجعه

و نظم آن را دچار مشکل کند و روند طبیعی آن را تغییر دهد، در دایره تعریف بحران قرار می‌گیرد. به گفته او هر بحران، بحران‌های متعدد دیگری از جمله اجتماعی را به دنبال دارد: «همین فرایند، ضرورت بحث حمایت اجتماعی و روانی و مداخلات ضروری آن را نشان می‌دهد. طبق یک الگوی کلی، وقتی یک بحران موجب می‌شود بحران اجتماعی ایجاد شود، گروه‌های مختلف مردم، بخشی از حمایت اجتماعی و نظم روانی زندگی فردی و گروهی خود را از دست می‌دهند و دچار نوعی پریشانی عاطفی می‌شوند. گاهی این بحران‌ها نوعی سوگواری، تروما و اضطراب جمعی ایجاد می‌کند؛ به همین دلیل من احساس می‌کنم حتی یک پی‌تی.اس‌دی (اختلال استرس پس از سانحه) جمعی خواهیم داشت.»

کمال‌الدینی اضافه کرد که پس از هر بحران، در روال کلی جامعه احساس تنهایی و ازهم‌پاشیدگی ایجاد می‌شود و همه در مسیری قرار می‌گیرند که ترس‌هایشان را به یکدیگر انتقال می‌دهند. او از واژه‌ای به‌نام واگیری اجتماعی می‌گوید که طبق آن وقتی همه اعضای یک شبکه اجتماعی می‌بینند که گروه مقابل هم این ترس و اضطراب را تجربه می‌کند، دچار نوعی ترومای جمعی و سوگواری می‌شوند و جامعه فعالیت‌های اجتماعی خود را به کندی انجام می‌دهد.

چرا این اتفاق رخ می‌دهد؟ کمال‌الدینی پاسخ داد که طبق هرم نیازهای مازلو، نیازهای اجتماعی در جایگاه سوم قرار دارد و ما به‌عنوان انسان نیازهایی اجتماعی داریم که اصل آن ارتباطات مثبتی در شبکه‌های اجتماعی اطراف یعنی خانواده، محیط کار و مدرسه است: «ما نیاز داریم محیط اجتماع هم این پیوندهای اجتماعی و همبستگی را به ما برگرداند. در شرایط بحران نیاز به تدابیری داریم که با بحران کنار بیاییم. از جمله این استراتژی‌ها در روانشناسی جامعه‌نگر، بحث حمایت اجتماعی است. این حمایت از همین نیازهای اجتماعی ایجاد شده است.» این جامعه‌شناس تاکید کرد که آسیب‌پذیری به معنی ضعف نیست: «اینکه گفته می‌شود زنان و سالمندان نسبت به گروه‌های دیگر آسیب‌پذیرترند به‌معنای منفعل بودن و کنارگذاشتن آنها نیست؛ بلکه به این معنی است که برخی گروه‌ها ویژگی خاصی دارند که آنها را آسیب‌پذیرتر می‌کنند. مثل زنان باردار که نسبت به

زینب نصیری
مشاور اجتماعی وزیر
بهداشت:

امروز ما در مرحله باز یابی پس از جنگ تحمیلی اسرائیل به ایران هستیم، اما هم‌زمان در مرحله آمادگی برای جنگ احتمالی و بحران‌های بعدی هم قرار داریم. این یعنی هم‌زمان که در فرایندهای حمایت اجتماعی خدماتی را به مردم و امدادگران ارائه می‌دهیم تا به حالت بهتر از قبل خود برگردند، در مرحله بین بحران قبلی و بعدی هم قرار داریم

سارا سبزی
خبرنگار گروه جامعه

زخم‌های پنهان جنگ از همان روزهای اول آغاز شد؛ زمانی که موشک‌ها به خانه‌ها خوردند و مردم از شروع بی‌خوابی‌ها و اضطراب‌ها گفتند و تصاویر خانه‌های خراب‌شده به واقعیت تبدیل شد. وزارت بهداشت، انجمن‌های تخصصی و سازمان بهزیستی چند روز بعد آغاز حملات اسرائیل، اطلاعاتی برای کمک به سلامت روان در شرایط جنگ در اختیار مردم قرار دادند تا برای مواجهه با آن شرایط آماده شوند. گزارش هم‌میهن در روزهای اول جنگ، نشان می‌داد که علاوه بر بیمارستان‌ها، مراجعه مردم به بیمارستان‌های روانپزشکی و اورژانس‌ها به‌دلیل افزایش فشارها و حمله‌های عصبی به‌شدت افزایش یافت و بیشتر آنها با علائم ترس، بی‌قراری، اضطراب، حالات پنیک و عده‌ای با افکار خودکشی به بیمارستان‌ها مراجعه می‌کردند. علاوه بر آن بیماران مبتلا به برخی از اختلالات روانپزشکی هم با عود علائم بیماری‌هایشان به بیمارستان ارجاع داده می‌شدند.

بعد از آغاز این بحران که ادامه نشست‌های افزایش آگاهی جمعی در بحران که توسط سازمان جهاد دانشگاهی برگزار می‌شود، نشست حمایت‌های روانی اجتماعی از زنان در بحران‌های اجتماعی، توسط جهاد دانشگاهی قم و با حضور زینب نصیری، معاون اجتماعی وزیر بهداشت و معصومه کمال‌الدینی، جامعه‌شناس و دبیر گروه جامعه‌شناسی مصایب و بلاای طبیعی انجمن جامعه‌شناسی برگزار شد. محور این نشست بررسی برنامه‌های ملی ایران برای حمایت‌های روانی و اجتماعی از مردم در شرایط بحران بود.

▼ احتمال اختلال استرس جمعی

معصومه کمال‌الدینی، دبیر گروه جامعه‌شناسی مصایب و بلاای طبیعی انجمن جامعه‌شناسی، در این نشست، تعریفی جامعه‌شناسانه از بحران مطرح کرد و توضیح داد که پس از وقوع آن، چطور یک جامعه دچار ترومای جمعی می‌شود. طبق تعریف او، هرنوع رویداد و اتفاقی که جامعه

آتش‌سوزی بلندی‌های گچان

آتش‌سوزی دوباره‌ای که از صبح جمعه، دامن کوه‌های گچان در منطقه حفاظت‌شده مانشت و قارنگ را گرفته، بار دیگر زخم کهنه‌ای را بر پیکر طبیعت ایلام تازه کرد. علیرضا محمدی، مدیرکل حفاظت محیط‌زیست ایلام در این باره گفت: «سه گروه عملیاتی از شهرستان‌های ایلام، سیروان و اداره کل حفاظت محیط‌زیست به همراه نیروهای منابع طبیعی و آبخیزداری و دیگر اعضای ستاد بحران استان در محل حضور پیدا کردند و عملیات مهار آتش در حال انجام است.» او با اشاره به شرایط جغرافیایی محل حادثه افزود که منطقه جنگلی گچان دارای دره‌های عمیق، شیب تند و پوشش گیاهی انبوه است و وزش باد، کار خاموشی آتش را دشوارتر کرده است. محمدی ادامه داد: «هنوز میزان دقیق گستره منطقه درگیر آتش و خطوط گسترش آن مشخص نیست و ارزیابی دقیق پس از مهار کامل آتش‌سوزی انجام خواهد شد.»

ساخت مخزن برای نگهداری آثار موزه‌ای

رئیس کمیسیون میراث فرهنگی شورای شهر تهران اعلام کرد: «مقرر شده است که در چهار نقطه پایتخت، مخازن امن برای نگهداری آثار باستانی و موزه‌ای ساخته شود.» به گزارش ایلنا، احمد علوی درباره انتقادهای اخیر مبنی بر کمبود مخازن امن در پایتخت برای نگهداری اشیای باستانی در شرایط جنگی و بحران گفت: «الان معضل ما، مربوط به مخزن به‌عنوان محل نگهداری نیست و درواقع مشکلی بابت کمبود مخزن به‌عنوان محل نگهداری نداریم، بلکه وجود محلی امن برای اشیای موزه‌ای در مواقع بحرانی مثل جنگ مسئله است. ما در تهران تعداد خیلی محدودی مخزن داریم که به انگشتان یک‌دست هم نمی‌رسد.» علوی درباره ساخت مخازن جدید در تهران توضیح داد: «مصوبه کمیسیون فرهنگی شورا این بود که ما برای سال ۱۴۰۵، شهرداری تهران را ملزم کنیم تا در چهار نقطه تهران برای ایجاد مخزن جایایی کند. چون برای انجام این کار اعتبار زیادی نیاز است، بنابراین انجام آن را به سال ۱۴۰۵ موکول کردیم تا برایش بودجه در نظر گرفته شود.»

دلیل انفجارهای اخیر

مدیرعامل سازمان آتش‌نشانی تهران گفته است که تا این لحظه، هیچ موردی از انفجار گاز در شهر تهران یا سایر شهرستان‌ها که ناشی از خرابکاری یا مرتبط با جنگ باشد، گزارش نشده است. قدرت‌الله محمدی با بیان اینکه در روزهای اخیر سؤالات و ابهاماتی در ذهن شهروندان درباره افزایش حوادث به‌ویژه انفجارهایی با علت‌نشست گاز شکل گرفته است، گفت: «عمده این انفجارها ناشی از نشت گاز در تجهیزات فرسوده، استفاده از وسایل گازسوز غیراستاندارد و بی‌توجهی به اصول ایمنی است. یکی از عوامل پرتکرار، استفاده از شلنگ‌های گاز قدیمی است که پس از مدت‌زمان مشخص باید تعویض شوند اما این اتفاق نمی‌افتد. از سوی دیگر، برخی وسایل گازسوز مانند سماورهای گازی، فاقد ترموکوپل هستند؛ ترموکوپلی که در صورت خاموش شدن شعله، باید به‌صورت خودکار جریان گاز را قطع کند. در نبود آن، گاز به‌تدریج در محیط پخش می‌شود و با یک جرقه کوچک می‌تواند منجر به انفجار شود.»